

VERDERE TOENAME IN SPREIDING LANDBOUWINKOMEN IN DE EU-12

Jakob Jager en Koen Boone

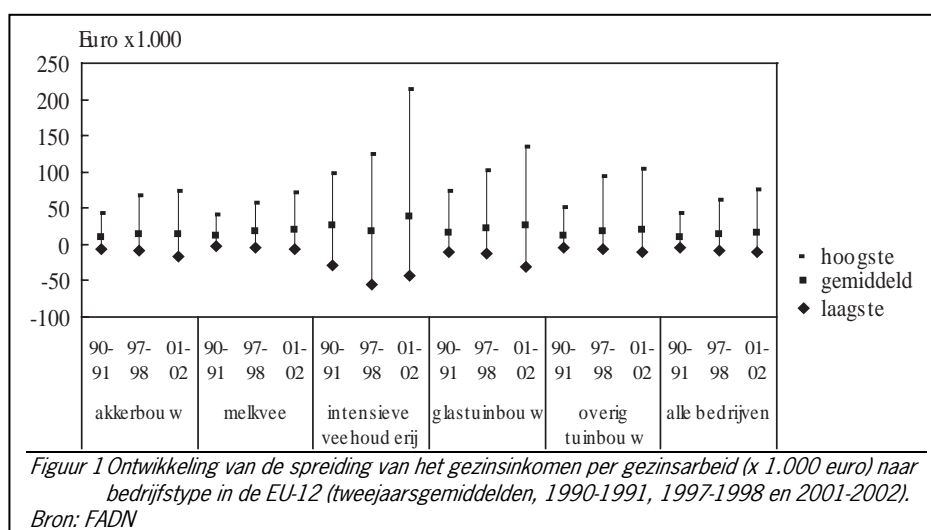
Het gezinsinkomen uit bedrijf lag over alle land- en tuinbouwbedrijven in de EU-12 in de jaren 2001 en 2002 gemiddeld op 16.200 euro per gezinsarbeidskracht. Dat is 2.500 euro hoger dan het gemiddelde van de jaren 1997 en 1998 en 6.500 euro hoger dan het gemiddelde van 1990 en 1991. Er is dus over deze jaren een nominale stijging van het gemiddelde inkomen zichtbaar. Vaak blijkt dat naarmate het gemiddelde inkomen stijgt ook de spreiding rond dit inkomen groter wordt. Andere factoren die de spreiding beïnvloeden, zijn bijvoorbeeld extreme weersomstandigheden en dierziekten. Vraag en aanbod kunnen hierdoor sterk worden beïnvloed, waardoor bedrijven die niet worden getroffen soms fors hogere prijzen ontvangen voor hun producten.

Grote verschillen tussen bedrijven

Uit figuur 1 blijkt dat de inkomensverschillen tussen de bedrijven toenemen. In de figuur is zowel het gemiddelde inkomen weergegeven, als het gemiddelde van de 10% bedrijven met het hoogste en de 10% bedrijven met het laagste inkomen. De 10% bedrijven met het hoogste inkomen behaalden in de jaren 2001 en 2002 gemiddeld een inkomen van 74.000 euro per gezinsarbeidskracht. Dat is 58.000 euro meer dan het totale gemiddelde van ruim 16.000 euro. De 10% bedrijven met het laagste inkomen kwamen gemiddeld negatief uit: 11.000 euro, 27.000 euro onder het totale gemiddelde. Het gemiddelde van de bedrijven met hoge inkomens ligt dus ongeveer twee keer zo ver weg van het totale gemiddelde als het gemiddelde van de bedrijven met lage inkomens. Dat geeft al een indicatie van de scheve verdeling van de bedrijven over de inkomensklassen: ongeveer 65% van de bedrijven scoort onder het gemiddelde en slechts een kleine groep, voornamelijk grotere bedrijven, scoort er duidelijk boven.

Grondgebonden sectoren relatief homogeen

In de melkveehouderij is de spreiding kleiner dan bij de andere bedrijfstypen: tussen de gemiddelden van de uiterste groepen zit in de jaren 2001 en 2002 77.000 euro verschil. De bedrijven vormen dan ook een redelijk homogene groep, waarvan het inkomen voor een groot deel afhankelijk is van de melkproductie en de melkprijs. De inkomensverschillen worden voor een groot deel bepaald door de verschillen in bedrijfsomvang en daarnaast door verschillen in bedrijfsopzet, technische resultaten en kosten. Het verschil tussen de twee uiterste groepen is ten opzichte van de jaren negentig wel toegenomen. In de Europese akkerbouw bedraagt het inkomensverschil tussen de uiterste groepen in 2001 en 2002 gemiddeld 91.000 euro. Behalve de verschillen in bedrijfsomvang spelen bij dit bedrijfstype ook verschillen in bouwplan een rol. In Nederland vormen de granen een minder dominant onderdeel van het bouwplan dan in andere lidstaten. Net als bij de melkveebedrijven is bij akkerbouw te zien dat het verschil tussen de hoogste en de laagste groep in de loop van de tijd is toegenomen. In de intensieve veehouderij is de absolute spreiding verreweg het grootst. In de jaren 2001 en 2002 bedroeg het inkomensverschil tussen de uiterste groepen maar liefst 255.000 euro. Dit verschil wordt mede bepaald door de diversiteit van de producten (biggen, varkensvlees, pluimveevlees, eieren). Gaat het bijvoorbeeld met varkens slecht, dan kan het met pluimvee juist goed gaan. In de betreffende periode werd de Nederlandse landbouw getroffen door MKZ, waardoor een vervoers- en exportverbod van kracht was. Ook was er een overaanbod van varkens in de EU. In de glastuinbouw is de inkomensspreiding met ruim 165.000 euro eveneens groot. Ook hier is sprake van een verschillend productenpakket per bedrijf. Wordt de land- en tuinbouw als geheel in kaart gebracht dan blijkt de spreiding minder groot dan bij de afzonderlijke bedrijfstypen. Dit komt doordat de intensieve veehouderij- en tuinbouwbedrijven slechts 7% van het totale aantal bedrijven omvatten. De 10% hoogste en laagste van deze groep bedrijven maken dan ook maar een klein onderdeel uit van de beide uitersten van alle EU-12 bedrijven.

Nederland in Europees perspectief

De Nederlandse agrarische bedrijven maken met 2,4% slechts een klein onderdeel uit van de in totaal 3,3 miljoen landbouwbedrijven in de EU-12 (tabel 1). In de groepen met de laagste en de hoogste inkomens is de Nederlandse landbouw duidelijk sterker vertegenwoordigd. Dit wordt mede veroorzaakt door de relatief grote bedrijfsomvang in Nederland. In de akkerbouw is het aandeel van Nederland met 1,3% van de bedrijven zeer beperkt. In de groep akkerbouwers met het hoogste inkomen bedraagt het aandeel echter 4,2%. Een goede score dus, mede doordat de Nederlandse bedrijven groter zijn dan gemiddeld. Ook het verschil in bouwplan speelt een rol: De Nederlandse aardappelteilers profiteerden in 2001 van de gunstige prijsvorming. De Nederlandse intensieve veehouderij scoort in de jaren 2001 en 2002 juist heel slecht. De bedrijven maken gemiddeld bijna 15% uit van de intensieve veehouderijbedrijven in de EU-12, maar bij de bedrijven met de laagste inkomens komt maar liefst 36% uit Nederland. Het Nederlandse aandeel in de gespecialiseerde intensieve veehouderijbedrijven is overigens hoog doordat de varkenshouderij in andere lidstaten vaker op gecombineerde bedrijven voorkomt. In zowel de glastuinbouw als in de opengrondstuinbouw heeft Nederland een aandeel van ongeveer 10% en bij de lage en hoge inkomensgroepen een aandeel dat twee tot drie keer zo hoog is als gemiddeld. De Nederlandse melkveehouderij heeft een ruim twee keer zo groot aandeel bij de beste 10% van de bedrijven.

Tabel 1 Aantal land- en tuinbouwbedrijven in de EU-12 en aandeel NL in percent, alle bedrijven en naar inkomensklasse (gemiddeld 2001-2002)

	Aantal bedrijven EU-12 (x1.000)	Aandeel NL in %		
		alle bedrijven	laagste 10%	hoogste 10%
Akkerbouw	739	1,3	2,8	4,2
Melkveehouderij	338	7,8	13,9	17,4
Intensieve veehouderij	56	14,6	36,1	8,2
Glastuinbouw	76	10,6	19,7	19,6
Overig tuinbouw	49	9,3	24,2	25,9
Overig	1.995	1,1	3,7	2,3
Totaal	3.253	2,4	5,7	6,5

Bron: FADN

Aandeel bedrijven in sectorinkomen

Figuur 2 laat voor een aantal jaren de verdeling van het inkomen over de Nederlandse agrarische bedrijven zien. Hierbij zijn op de horizontale as de bedrijven gesorteerd naar de hoogte van het gezinsinkomen uit bedrijf. De bedrijven met de laagste inkomens staan helemaal links op de as en de bedrijven met de hoogste inkomens rechts. Op de verticale as is de cumulatieve bijdrage aan het totale inkomen in de sector weergegeven. Aangezien de meest linkse bedrijven een negatief inkomen hebben, heeft de lijn in het begin een dalend verloop. Uit deze figuur is af te leiden dat 10 tot 20% van de meest winstgevende bedrijven ongeveer de helft van het totale inkomen in de sector verdienen. Dit is erg afhankelijk van het jaar. In een slecht jaar (2002) is het slechts 5 tot 10% van de bedrijven dat de helft van het totale inkomen verdient. In betere jaren loopt dit op naar 15 tot 20%. In 2002 genereerden de 80% minst verdienende bedrijven gezamenlijk in totaal geen inkomen, terwijl dit in 1990 25% van de bedrijven betrof.

